

Ginter Dzierżon

ZASADY GENERALNE
DOTYCZĄCE POŁĄCZENIA OSÓB PRAWNYCH
W KANONICZNYM PORZĄDKU PRAWNYM

W prawie kościelnym, podobnie jak i innych porządkach prawnych, oprócz osób fizycznych funkcjonują także osoby prawne. Jest rzeczą zrozumiałą, że te podmioty praw i obowiązków podejmują w systemie różnorodnego rodzaju działania. Wśród nich nie wyklucza się również ich połączenia. Zasygnalizowany problem stanie się przedmiotem zainteresowania w tym opracowaniu.

Rozpoczynając namysł nad tym zagadnieniem należy zauważyć, iż w Kodeksie piobenedyktyńskim z 1917 r.¹ nie znalazła się ani jedna regulacja ujmująca kwestię możliwości fuzji tego typu podmiotów. Na konieczność ujęcia tej kwestii w formie normatywnej zwrócono uwagę podczas prac nad rewizją Kodeksu z 1917 r. Postulat tego typu wysunięto na X sesji prac Zespołu Studiów „O osobach prawnych i fizycznych” (*Coetus Studii „De personis phisicis et iuridicis”*) odbywającej się w dniach 13-17 listopada 1972 r.² Obecnie zamierzenie to znalazło wyraz w kan. 121 Kodeksu

KS. PROF. DR HAB. GINTER DZIERŻON – kierownik Katedry Teorii i Norm Ogólnych Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, ul. Dewajtis 5, 01-815 Warszawa; e-mail: g.dzierzon@uksw.edu.pl

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593 [dalej cyt.: KPK/17].

² Por. „*Communicationes*” 22 (1990), s. 128-131.

Prawa Kanonicznego z 1983 r.³, w którym postanowiono: „Jeśli zespoły osób lub rzeczy będące publicznymi osobami prawnymi tak zostają połączone, że zostaje z nich ustanowiony jeden zespół i to sam posiadający osobowość prawną, wtedy ta nowa osoba prawna przejmuje dobra oraz prawa dziedziczne należące do poprzednich osób i przejmuje zobowiązania, jakie je obciążały. Co zaś dotyczy przeznaczenia dóbr i wypełnienia zobowiązań, wola fundatorów i ofiarodawców oraz prawa nabyte muszą być zachowane”. Z brzmienia tego kanonu wynika, że prawodawca zawarł w nim wyłącznie założenia generalne co do połączenia osób prawnych publicznych. To ujęcie normatywne nie wyczerpuje jednak całej złożoności zagadnienia. W systemie kanonicznym bowiem poza osobami prawnymi publicznymi występują także osoby prawne prywatne (kan. 116 § 1 KPK/83). Komentując treści zawarte w kan. 121 KPK/83 G. Lo Castro trafnie spostrzegł, że kanon ten traktuje o przekształceniu osób w sensie niewłaściwym, ponieważ odniesienie co do transformacji w sensie właściwym nie znalazło się w regulacjach kodeksowych. Wskazał on, iż takie procesy przykładowo mają miejsce w przypadku przekształcenia osoby prywatnej w osobę publiczną⁴.

Przywołany kan. 121 KPK/83 jest regulacją nową. Analogiczna norma nie występuje również w Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich z 1990 r.⁵ Co więcej, w znanym hiszpańskim komentarzu „Comentario exegético al Código de Derecho Canónico” nie wymienia się żadnej innej regulacji kodeksowej, która byłaby powiązana z tym kanonem⁶. W innej literaturze przedmiotu natomiast wskazuje się na związek tej normy z normami dwóch ka-

³ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

⁴ Por. G. Lo Castro, *Comento al can. 121 CIC*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. I, Pamplona 1996, s. 810: „Sobre las transformaciones en sentido propio el Código no establece disposición alguna. Y sin embargo, constituyen un fenómeno difundido: podran darse transformaciones en la naturaleza y en calificación de una persona jurídica un ente se transforma de funcional en asociativo, o viceversa; o de privado en público, y puede también establecerse la hipótesis inversa [...]”.

⁵ *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (18.10.1990), AAS 82 (1990), s. 1045-1363; *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich promulgowany przez Papieża Jana Pawła II*, tł. L. Adamowicz, M. Dyjakowska, Lublin 2002.

⁶ Lo Castro, *Comento al can. 121 CIC*, s. 810.

nonów Kodeksu piobenedyktyńskiego skodyfikowanych w obszarze prawa beneficjalnego, jakimi były kan. 1419, 1° i 1420 § 1⁷.

Kan. 1419, 1° traktował o połączeniu wygaszającym (*unio extintiva*). Miało ono miejsce, jeśli z dwóch lub więcej zniesionych beneficjów powstało jedno nowe beneficjum, a także jeśli następowało złączenie jednego lub kilku beneficjów z istniejącym już beneficjum.

W kan. 1420 § 1 KPK/17 zaś stanowiono, iż na nowo powstałe beneficjum przechodziły wszystkie prawa i obowiązki przynależące do beneficjów zniesionych.

Jak już zasygnalizowano, w kan. 121 KPK/83 ustawodawca odniósł się wyłącznie do kwestii połączenia osób prawnych publicznych. W opracowaniu tym uwaga nie zostanie jedynie skoncentrowana na treściach zawartych w tym kanonie. Integralne bowiem ukazanie tematyki ujętej w tytule tego artykułu domaga się uwzględnienia także innych możliwości połączenia osób wymienianych w literaturze, jakimi są: połączenie osób prawnych prywatnych oraz połączenie mieszane.

1. POŁĄCZENIE OSÓB PRAWNYCH PUBLICZNYCH

Analiza kwestii połączenia osób prawnych publicznych zostanie przeprowadzona dwuwątkowo, to znaczy, z aspektu założeń generalnych oraz z punktu widzenia następstw tego typu połączenia.

1.1. Założenia generalne

Jak już wiadomo, w kan. 121 KPK/83 prawodawca skoncentrował wyłącznie uwagę na kwestii połączenia osób prawnych publicznych. Figura ujęta w tym kanonie jest podobna do pierwszej hipotezy skodyfikowanej we wspomnianym już kan. 1419, 1° KPK/17. W myśl bowiem kan. 121 KPK/83, w wyniku połączenia dwóch lub więcej osób powstaje nowa osoba, będąca w systemie podmiotem praw i obowiązków. W następstwie tego faktu, poprzednie osoby tracą osobowość prawną⁸. W tym przypadku zatem ma miejsce proces przekształcenia osób w nową osobę prawną. Wyjaśnia-

⁷ Por. H. P r e e, *Allgemeine Normen*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, t. I, Essen 1985, ad. 121, n. 1.

⁸ Por. J. G a r c í a M a r t í n, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma 1999, s. 423.

jąc mechanizmy funkcjonowania omawianej figury J. García Martín wskazał na występowanie dwóch faz, jakimi są: 1) zniesienie osób (kan. 120 KPK/83); 2) powołanie do życia nowej osoby (kan. 114 KPK/83)⁹.

Należy zauważyć, iż ustanowienie nowej osoby nie dokonuje się na mocy samego prawa, ale wyłącznie decyzją kompetentnej władzy (kan. 114 KPK/83)¹⁰. Sam akt fuzji jest wprawdzie dwufazowym aktem złożonym, ale z punktu widzenia prawa administracyjnego decyzja zwykle jest podejmowana przez kompetentny autorytet jednym aktem, jakim jest dekret poszczególny (kan. 48 KPK/83)¹¹. W doktrynie mówi się o jednym akcie o podwójnym przedmiocie, gdyż treściowo wydany dokument zawiera zarówno decyzję co do zniesienia osób, jak i decyzję na mocy której zostaje ustanowiona nowa osoba¹². Takie rozwiązanie, jak to określił G. Lo Castro, wynika z ekonomii proceduralnej (*economía de procedimiento*)¹³.

Z reguły tym, który znosi osoby, jak i powołuje nową osobę, jest ta sama władza. Nieco inne reguły obowiązują natomiast w przypadku, gdy w wyniku fuzji dwóch osób o charakterze narodowym powstaje nowa osoba o charakterze międzynarodowym. W takiej sytuacji władza znosząca jest inna od władzy powołującej do życia nową osobę¹⁴.

W doktrynie zwraca się uwagę, że nowa osoba nie koniecznie musi zostać powołana do życia dla identycznych celów, jakie realizowały osoby zniesione. Zdaniem J. García Martín'a, z tego powodu prawodawca w kan. 121 KPK/83 nie stanowi nic o celach osób, które przestały istnieć. Lansowane przez niego twierdzenie dedukcyjnie wynika z faktu powołania do życia nowej osoby¹⁵.

Kończąc ten passus trzeba zauważyć, że pod dyspozycję kan. 121 KPK/83 nie podpadają wszystkie formy fuzji publicznych osób prawnych występujące w kanonicznym porządku prawnym. Warunków tych nie speł-

⁹ Tamże.

¹⁰ Por. F. Urrutia, *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I*, Romae 1983, s. 82.

¹¹ García Martín, *Le norme generali*, s. 423.

¹² Lo Castro, *Comento al can. 121 CIC*, s. 811: „En el caso – que representa el único supuesto previsto por el canon – de fusión de personas jurídicas públicas [...] estamos de presencia un único acto (el de fusión) con un doble objeto [...]”.

¹³ Tamże.

¹⁴ García Martín, *Le norme generali*, s. 423.

¹⁵ Tamże, s. 423-424: „La nuova persona giuridica pubblica ha, o può avere, fini e caratteri diversi dalle precedenti. Per questo motivo il canone non dice alcunché dei fini delle precedenti persone giuridiche. Di questo non tratta il canone, ma sembra chiaro dal momento che si tratta di costituire una nova persona giuridica”.

niąją połączenia w formie federacji lub konfederacji instytutów życia konsekrowanego (kan. 582 KPK/83), ponieważ osoby partycypujące w tego typu zrzeszeniach zachowują swą osobowość prawną. Ponadto, mechanizmy ujęte w kan. 121 KPK/83 nie znajdują też aplikacji w przypadku tzw. połączenie wygaszającego (*unio extinctiva*) polegającego na dołączeniu danej osoby do osoby już istniejącej¹⁶.

1.2. Następstwa połączenia osób

Zgodnie z kan. 121 KPK/83, nowa osoba przejmuje zarówno dobra i prawa dziedziczne poprzednich osób, jak i zobowiązania, jakie je obciążały¹⁷. W myśl doktryny, co do przeznaczenia dóbr należy zachować dyspozycje w kan. 123 KPK/83¹⁸, w którym postanowiono: „Po wygaśnięciu publicznej osoby prawnej przeznaczenie jej dóbr i praw dziedzicznych, jak również zobowiązań jest regulowane prawem i statutami. Jeżeli one milczą, przechodzą na osobę prawną bezpośrednio wyższą”.

Powstała zatem w wyniku połączenia nowa osoba przejmuje prawa dziedziczne osób, które przestają istnieć. Prawa, o których mowa, mogą wynikać z różnych tytułów. W systemie kanonicznym przewiduje się możliwość złożenia ofiar na pewien cel (kan. 1267 § 3 KPK/83), a także możliwość ustanawiania pobożnych fundacji nieautonomicznych, związanych z przekazaniem dóbr publicznej osobie prawnej z obowiązkiem długotrwałym odprawiania Mszy św. z rocznych dochodów albo sprawowanie innych funkcji liturgicznych (kan. 1303 § 1, 2° KPK/83)¹⁹.

W tym kontekście należałoby też przywołać w kan. 1300 KPK/83, w którym podkreślono z całym naciskiem, że rozporządzenia wiernych powinny być jak najstaranniej wykonane²⁰. R. Althaus określił tę zasadę jako jedno z bardziej znaczących dogmatyczno-prawnych pryncypiów kanonicznego porządku prawnego²¹. Zwrot „diligentissime impleantur” odnosi się zarówno do przedmiotu, jak i sposobu wykonania rozporządzenia²². Wed-

¹⁶ P r e e, *Allgemeine Normen*, ad. 121, n. 2.

¹⁷ G a r c í a M a r t í n, *Le norme generali*, s. 423.

¹⁸ Tamże, s. 424.

¹⁹ P o r. A. P e r l a s c a, *Il concetto di bene ecclesiastico*, Roma 1997, s. 358.

²⁰ P r e e, *Allgemeine Normen*, ad. 121, n. 3.

²¹ P o r. R. A l t h a u s, *Kirchenvermögen: Willensverfügungen und Stiftungen*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, t. IV, Essen 1985, ad 1300, n. 3.

²² P o r. V. D e P a o l i s, *I beni temporali della Chiesa*, Bologna 1995, s. 229.

ług V. De Paolisa, najwyższy stopień przynaglenia wynika z religijnego charakteru tych aktów²³. W tym wypadku powstaje religijna więź pomiędzy dawcą a adresatem. Doktrynalnie zalecenie to znajduje umocowanie w zasadzie generalnej skodyfikowanej w kan. 1267 § 3 KPK/83, zgodnie z którą „ofiary złożone przez wiernych na określony cel mogą być przeznaczone jedynie na ten cel”.

Należy dodać, że osoby zniesione mogły też posiadać prawa nabyte, które trzeba respektować. Przechodzą one na podmiot nowo powstały (kan. 121 KPK/83). Ich naruszenie wiążące się ze szkodami, uprawnia poszkodowanego (poszkodowanych) do wniesienia skargi o odszkodowanie (kan. 128 KPK/83)²⁴.

2. POŁĄCZENIE OSÓB PRAWNYCH PRYWATNYCH

W systemie kanonicznym, poza osobami prawnymi publicznymi, funkcjonują także osoby prawne prywatne (kan. 116 § 1 KPK/83). Nie można wykluczyć, iż może dojść do połączenia osób o takim statusie. Jak już wiadomo, takiej możliwości nie przewidziano w analizowanym kan. 121 KPK/83. Tematykę tą natomiast podejmują komentatorzy. W opinii H. Pree'a, wypracowanie odpowiednich zasad w tej materii pozostaje w ścisłym związku z kwestią autonomii osób prywatnych. Uważa on, że zarówno wygaśnięcie osób, jak i powołanie do życia nowej osoby, powinno zostać dokonane analogicznie jak przypadku osób publicznych. Szczegółowe ustalenia w tej sprawie powinny zostać zawarte w statutach²⁵.

W analizie tej hipotezy nie można też pominąć faktu, że w KPK/83 nie odniesiono się do kwestii przeznaczenia dóbr osób prywatnych. Rozważając ten problem na początku należy zwrócić uwagę, iż zgodnie z rozwiązaniami systemowymi dobra tych osób nie są dobrami kościelnymi we właściwym znaczeniu (kan. 1257 § 1 KPK/83). Taki sposób podejścia prawodawcy do tej kwestii wynika z systemowego założenia, w myśl którego osoby o takim charakterze nie działają w imieniu Kościoła²⁶. Stąd też general-

²³ Tamże.

²⁴ P r e e, *Allgemeine Normen*, ad. 121, n. 3.

²⁵ Tamże, ad. 121, n. 4.

²⁶ D e P a o l i s, *I beni temporali*, s. 92.

nie dobra doczesne osoby prywatnej rządzą się własnymi statutami (kan. 1257 § 2 KPK/83)²⁷.

Wracając do problemu przeznaczenia dóbr osób prywatnych należy podkreślić, iż w tym wypadku spotykamy się z typową luką prawną. W takiej sytuacji komentatorzy nawiązują do zasad interpretacyjnych skodyfikowanych w kan. 19 KPK/83. Opierając się na zasadzie analogii prawa przywołują oni rozwiązanie zawarte w kan. 123 KPK/83, w myśl którego „po wygaśnięciu prywatnej osoby prawnej przeznaczenie dóbr i zobowiązań rządzi się własnymi statutami”²⁸. Przy tym należy zauważyć, iż z bardziej szczegółowe ujęcie tej kwestii zawarte jest w kan. 326 § 2 KPK/83. Postanowiono w nim, że przeznaczenie dóbr stowarzyszenia prywatnego, które przestało istnieć, powinno zostać dokonane zgodnie z postanowieniami statutów, z zachowaniem praw nabytych i woli ofiarodawców²⁹. Jeżeli takie są więc założenia w tej materii, to kompetentna władza do zatwierdzenia statutów (kan. 117 KPK/83), przed podjęciem tego typu decyzji, powinna zweryfikować, czy w tym akcie prawnym znalazły się takie ustalenia³⁰.

Kontynuując ten wywód trzeba dodać, iż prawodawca w kan. 123 KPK/83 nie ujął sytuacji, w której w statutach nie odniesiono się do tego problemu. Według G. Lo Castro, w tym wypadku, posiłkując się zasadą analogii prawa, należałoby zastosować rozwiązania dotyczące osób prawnych publicznych. W takiej sytuacji zatem dobra i zobowiązania przeszłyby na osobę prawną bezpośrednio wyższą³¹. Ponadto, należy respektować prawa osób trzecich oraz wypełnić istniejące zobowiązania³².

Zdaniem H. Pree’a, w analizowanej hipotezie wypełnienie woli fundatorów oraz respektowanie praw nabytych (kan. 1303 § 1, 2° KPK/83) uzależnione jest od ustaleń zawartych w statutach³³.

²⁷ Por. V. Prieto Martínez, *Iniciativa privada y personalidad jurídica: las personas jurídicas privadas*, „Ius Canonicum” 25 (1995), s. 573.

²⁸ Por. E. Molano, *Commento al can. 121 CIC*, w: *Codice di Diritto Canonico e le leggi complementari*, red. J. Arrieta, Roma 2007, s. 137; Perlasca, *Il concetto*, s. 360.

²⁹ Pree, *Allgemeine Normen*, ad. 123, n. 4.

³⁰ Lo Castro, *Comento al can. 123 CIC*, s. 818; Pree, *Allgemeine Normen*, ad. 121, n. 3.

³¹ Pree, *Allgemeine Normen*, ad. 123, n. 4.

³² Lo Castro, *Comento al can. 123 CIC*, s. 818.

³³ Tamże, s. 812.

³³ Pree, *Allgemeine Normen*, ad. 121, n. 4.

3. POŁĄCZENIE MIESZANE OSÓB PRAWNYCH

W literaturze przedmiotu mówi się również o mieszanym połączeniu osób, mającym miejsce w przypadku fuzji osób prawnych publicznych z osobami prawnymi prywatnymi. We współczesnej kanonistyce nie występuje zgodność opinii w kwestii charakteru nowo powstałej osoby. W. Aymans i K. Mörsdorf uważają, iż w wyniku połączenia może powstać wyłącznie osoba publiczna³⁴. G. Lo Castro natomiast nie wyklucza możliwości powołania do życia zarówno osoby publicznej, jak i osoby prywatnej³⁵. Wydaje się, iż należałoby się opowiedzieć za drugim stanowiskiem. Taki pogląd potwierdzają następujące argumenty: po pierwsze, w swym klasycznym już dziś „Komentarzu” wspomniani niemieccy kanoniści nie podają żadnych racji przemawiających za zajęciem takiego stanowiska³⁶; po drugie, należy zgodzić się z poglądem wyrażonym przez G. Lo Castro, że powołanie do życia osoby prywatnej nie jest sprzeczne z pryncypiami systemowymi. W systemie tym bowiem nie istnieje zakaz tego typu połączenia³⁷.

Opowiadając się za taką możliwością należałoby wskazać na następujące konsekwencje tego typu fuzji. Mianowicie, jeżeli w wyniku połączenia powstałaby osoba publiczna, to tym samym przestałyby obowiązywać statuty osoby prywatnej. Jeżeli natomiast powstałaby osoba prywatna, to osoba publiczna utraciłaby swój publiczny charakter, a także prawa nabyte, które posiadała³⁸.

Poruszając ten problem komentatorzy podkreślają, iż jeśli takie rozwiązania występowałyby w statutach, to wtedy należałoby je zachować; jeśli natomiast w statutach nie byłoby takiej ewentualności, to w takiej sytuacji należałoby aplikować regułę ujętą w kan. 119, 3° KPK/83 w myśl której „co zaś dotyczy wszystkich jako jednostek, musi być przez wszystkich zaaprobowane”³⁹.

³⁴ Por. W. Aymans, K. Mörsdorf, *Kanonisches Recht*, t. I, Paderborn–München–Wien–Zürich 1991, s. 324.

³⁵ Lo Castro, *Comento al can. 121 CIC*, s. 812.

³⁶ Aymans, Mörsdorf, *Kanonisches Recht*, s. 324.

³⁷ Lo Castro, *Comento al can. 121 CIC*, s. 812.

³⁸ Pree, *Allgemeine Normen*, ad. 121, n. 4.

³⁹ Tamże. Szerzej na temat tej zasady zob.: G. Dzierżon, *Powierzenie urzędu kościelnego poprzez wybór. Komentarz do regulacji zawartych w Księdze I Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Kraków 2012, s. 49-51.

*

Z przeprowadzonych analiz wynika, że zasady co do połączenia osób prawnych skodyfikowane w kan. 121 KPK/83 są nowe. W regulacji tej prawodawca określił reguły co do fuzji osób prawnych publicznych. Nie odniósł się on natomiast do kwestii fuzji osób prywatnych. Zdaniem G. Lo Castro, taki sposób podejścia do tego problemu jest następstwem doktryny dominującej pod rządami KPK/17, uwypatniającej publiczny charakter kanonicznego porządku prawnego⁴⁰.

Redakcja kan. 121 KPK/83 jest logiczną konsekwencją ujęcia występującego w kan. 116 § 1 KPK/83, w którym prawodawca odniósł się przede wszystkim do osób prawnych publicznych. Natomiast co do osób prywatnych stwierdził jedynie lapidarnie: „[...] pozostałe osoby są prywatnymi”.

Pominięcie ustaleń co do połączenia osób prywatnych w kan. 121 KPK/83 należy uznać za w pełni uzasadnione. W Księdze „Normy ogólne” skodyfikowano rozwiązania generalne mające znaleźć aplikację w innych obszarach prawa, zarówno kodeksowego, jak i pozakodeksowego. Natomiast funkcjonowanie osób prawnych prywatnych w kanonicznym porządku prawnym cechuje się dużą autonomią. Ze względu na taki charakter tego typu podmiotów stypizowanie rozwiązań, co do połączenia tego typu osób, wydaje się bezcelowe.

W związku z poruszaną tematyką w kanonistyce współczesnej podejmuje się także problem połączenia osób prawnych prywatnych z osobami prawnymi publicznymi. W doktrynie nie występuje zgodność stanowisk w tej materii. Niektórzy komentatorzy utrzymują, iż w wyniku fuzji może powstać jedynie osoba publiczna. Pogląd ten nie znajduje jednak umocowania w rozwiązaniach systemowych. W systemie kanonicznym bowiem nie funkcjonuje zasada, która zabraniałaby takiej fuzji. Dlatego też należy przyjąć, iż w następstwie połączenia może powstać zarówno osoba publiczna, jak i osoba prywatna. Jeżeli powstałaby osoba publiczna, to tym samym utraciłaby moc statuty osoby prywatnej; jeżeli natomiast powołano by do życia osobę prywatną, to osoba publiczna utraciłaby swój publiczny charakter, a także prawa nabyte, które posiadała.

⁴⁰ Lo Castro, *Comento al can. 121 CIC*, s. 812.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Codex Iuris Canonici auctoritate Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.
- Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (18.10.1990), AAS 82 (1990), s. 1045-1363; Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich promulgowany przez Papieża Jana Pawła II, tł. L. Adamowicz, M. Dyjakowska, Lublin 2002.
- Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, Coetus studii „De personis physicis et iuridicis”, Acta, *Communicationes* 22 (1990), s. 128-131.

Literatura

- Althaus Richard, Kirchenvermögen: Willensverfügungen und Stiftungen, w: Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici, red. K. Lüdicke, t. IV, Essen 1985, ad 1300.
- Aymans Winfried, Mörsdorf Klaus, Kanonisches Recht, t. I, Paderborn–München–Wien–Zürich 1991.
- De Paolis Valesio, I beni temporali della Chiesa, Bologna 1995.
- Dzierżon Ginter, Powierzenie urzędu kościelnego poprzez wybór. Komentarz do regulacji zawartych w Księdze I Kodeksu Prawa Kanonicznego, Kraków 2012.
- García Martín Julio, Le norme generali del Codex Iuris Canonici, Roma 1999.
- Lo Castro Gaetano, Comento ai can. 121 e 123 CIC, w: Comentario exegético al Código de Derecho Canónico, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. I, Pamplona 1996, s. 810-813 i 817-818.
- Molano Eduardo, Comento al can. 121 CIC, w: Codice di Diritto Canonico e le leggi complementari, red. J.I. Arrieta, Roma 2007, s. 136-137.
- Perlasca Alberto, Il concetto di bene ecclesiastico, Roma 1997.
- Pree Helmuth, Allgemeine Normen, w: Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici, red. K. Lüdicke, t. I, Essen 1985, ad. 121 i 123.
- Prieto Martínez Vicente, Iniciativa privada y personalidad jurídica: las personas jurídicas privadas, *Ius Canonicum* 25 (1995), s. 527-573.
- Urrutia Francisco J., De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I, Romae 1983.

**General Principles Concerning Aggregates of Juridic Persons
in the Canonical Legal Order**

S u m m a r y

The author of the presented article focused his attention on the issue of principal rules concerning aggregates of juridic persons in the canonical legal order. The analyses he carried out show that canon 121 CIC includes only dispositions regarding aggregates of public juridic persons. This approach to the problem, as the author suggests, results from the predominant doctrine of 1917 Code which accentuates the public nature of the canonical legal order. The author also believes that ignoring the dispositions concerning aggregates of private persons in canon 121 CIC should be considered as fully justified.

The book of general norms (*lex generalis*) includes codified general solutions applicable in both code and non-code areas of law. On the other hand, the functioning of private juridic persons within the canonical legal order is characterized by significant autonomy. Because of the nature of such subjects, codifying the solutions regarding this type of aggregate of persons would be senseless.

Moreover, the author took the position that the canonical system also allows mixed aggregates of persons, i.e. joining private and public juridic persons. This kind of fusion may result in forming both public and private juridic persons.

Słowa kluczowe: system kanoniczny, połączenie osób prawnych, publiczna osoba prawna, prywatna osoba prawna

Key words: canonical system, aggregate of juridic persons, public juridic person, private juridic person